

PREZENTĂRI DE FONDURI ȘI COLECȚII

Fondul personal Iancu Flondor

DRAGOȘ ȘESAN

Celor care și-au propus să rescrie istoria Bucovinei sau să se ocupe de anumite momente din evoluția socială, politică și economică din perioada interbelică și din timpul celui de-al doilea război mondial, le recomandăm să studieze cu atenție cele 77 dosare ale fondului personal Iancu Flondor, unde vor găsi documente originale, adrese, scrisori referitoare la familia Flondor, pe de o parte, și la viața Bucovinei de dinainte și de după Unire, pe de altă parte.

Privite în ansamblu, aceste documente, în majoritatea lor, aduc în prim-plan două personalități ale vestitei familii Flondor, Iancu – tatăl și Șerban – fiul, cu soția sa Nadejda (născută Știrbei).

Pentru completarea arborelui genealogic al familiei Flondor, cercetătorii vor găsi câteva acte interesante. Astfel, o hotarnică, din 1 august 1720, pentru moșia Cătămăreștilor pomenește de un Pavel Albotă, care împarte celor 6 fii ai săi: Gheorghe Ciudiu, Toader Flondor, Sultana, Paraschiva, Anița și Alexandra mai sus pomenita moșie.

Același Toader Flondor, mare armaș la 21 septembrie 1732, primește 80 de funii și 3 stânjani 1/2 din hotarul satului Hrișcani, pentru ca în cartea de hotărnicie a moșiei Lucovița, din 20 iulie 1760, să figureze un Șerban Flondor, medelnicer, care primește 6 jirebii, pe care le împarte fiilor săi: Ioniță și Toader.

Diploma din 29 noiembrie 1813 întărește pe cea din 14 martie 1787, semnată de împăratul Iosif al II-lea, prin care Ioan Flondor, cu fiii săi: Vasile, Gheorghe, Constantin și Dumitru primesc titlul de nobil.

Iancu, cavaler de Flondor, și-a făcut studiile juridice la Viena, pe care le absolvă în 1894, după care intră în viața politică, fiind, printre altele, șeful Partidului Național din Bucovina, guvernator al Bucovinei, președintele Comisiunii de Unificare, ministru de stat pentru Bucovina, membru al Congresului Bisericesc Ortodox Uman, vicepreședinte al Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina, redactor-șef al ziarului „Patria” ș.a.

Din perspectiva funcțiilor deținute, activitatea lui Iancu Flondor poate fi analizată pe mai multe coordonate.

Cea mai importantă rămâne viața politică. Din documentele păstrate în acest fond constatăm preocuparea lui Iancu Flondor pentru organizarea Partidului Național din Bucovina, fixându-i-se, în statutele lui, după care se conturează principalele direcții din programul acestui partid, pe plan extern (apropierea de țările vecine României din Peninsula Balcanică) și pe plan intern (reforme pentru clasa țărănească, crearea Casei Rurale, încurajarea industriei casnice țărănești,

crearea unui credit comercial și industrial pentru întărirea clasei de mijloc, înființarea Casei Spitalelor la sate și orașe ș.a.).

În legătură cu momentul Unirii Bucovinei cu Regatul României, fondul Iancu Flondor dispune de patru documente: cel din 27 octombrie 1918, în care se consfințește înființarea Constituantei Bucovinei pentru pregătirea Unirii acestei provincii românești cu Regatul României, Proclamația din 15/28 noiembrie 1918 de Unire a Bucovinei cu România în hotarele ei până la Ceremuș, Colaciu și Nistru, apoi adresa Președintelui Congresului general al Bucovinei către primul-ministru al Guvernului României, prin care i se aduce la cunoștință hotărârea luată în Sala Sinodală din Cernăuți și, în sfârșit, un exemplar din „Monitorul Oficial” din 19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919, în care se publică Decretul regelui Ferdinand de numire a lui Iancu Flondor și Ion Nistor în calitate de miniștri secretari de stat, fără portofoliu, pentru administrarea Bucovinei.

Câteva adrese ale lui Iancu Flondor către Iuliu Maniu scot în evidență dezacordul liderului bucovinean față de fuziunea dintre Partidul Național al lui Iuliu Maniu și Partidul Țărănesc al lui Ion Mihalache, cu argumentele respective.

O a doua coordonată urmărită de Iancu Flondor era cea economico-financiară. În acest sens, trebuie subliniate memoriile lui Iancu Flondor către Ministerul de Finanțe, prin care solicită susținerea financiară a economiei Bucovinei printr-un împrumut intern, pe bază de bonuri de tezaur cu dobândă de 5%, rambursabil la 1 februarie 1923, pe de o parte, și reglementarea mijloacelor de plată în Bucovina, prin înlocuirea coroanei austriece cu leul românesc.

În plus, au fost elaborate proiecte de reformă agrară, în care se prevăd exact cine va căpăta pământ, cât pământ se va da unei familii și cât pământ unui individ, ce preț va avea acest pământ, cum va plăti țăranul pământul primit, cum va finanța acțiunea pentru reforma agrară, cine va împărți pământul ș.a.

Pentru refacerea economiei Bucovinei de pe urma războiului, administrația românească a Bucovinei solicită Ministerului Agriculturii sprijinirea populației cu grâu, porumb și fân în schimbul livrării de cartofi.

Nu lipsit de importanță este și proiectul de lege asupra colonizării acelor zone cu populație rară, care prevedea ca cei nou veniți să aibă vârsta de cel mult 45 de ani, să fi satisfăcut serviciul militar, să fie căsătoriți, cu copii, să se ocupe de agricultură, să posede inventar agricol necesar cultivării lotului, care să nu depășească 10 ha.

Unirea Bucovinei cu Regatul României a necesitat și reglementarea unor probleme de ordin bisericesc. În acest sens, semnificativă este adresa clerului român din Bucovina, semnată de prof. dr. Vasile Gheorghiu, către Iancu Flondor, prin care se cere convocarea congresului bisericesc, preluarea și controlarea averilor bisericești (Fondul religiosar) de către Mitropolia Bucovinei, schimbarea statutului consistorial și transformarea bisericii bucovinene într-o instituție curat românească ortodoxă, crearea unui fond la care să contribuie fiecare preot cu câte

100-200 de coroane pentru scoaterea unei foi clericale, supravegherea acelor așezări cu populație mixtă pentru a se evita rutenizarea românilor și introducerea oficială a limbii române în stat și biserică.

Legat de acest ultim aspect este și problema reformei învățământului în Bucovina, prin înființarea de școli românești la Cernăuți, Siret, Românești, Călinești, prin înființarea societății de lectură „Crai Nou“ din Storjineț (29 ianuarie 1896), care să stimuleze cititul cărților și gazetelor românești și să-i sprijine pe școlarii sărmani.

Câteva documente se referă la situația învățătorilor români din Bucovina și la îmbunătățirea statutului acestora.

Cele câteva date statistice privind aspectele demografice ale Bucovinei, care trebuie privite cu anumite rezerve, reliefează compoziția etnică a populației Bucovinei, majoritar românească, secundată de cea ucraineană, germană, poloneză și evreiască. În baza acestor documente s-a putut elabora și Legea electorală pentru Bucovina, întocmită de Aurel Onciul, întărită apoi și prin Decretul regal din 1919. Conform acestei legi, Bucovina era reprezentată în Parlamentul României prin 23 de deputați, 10 senatori și mitropolitul Bucovinei, ca senator de drept.

O parte consistentă a fondului Iancu Flondor o reprezintă corespondența. Numeroasele scrisori adresate lui Iancu Flondor din partea unor personalități ale vremii: Grigore Antipa, Ioan Bogdan, George Bogdan-Duică, Matei Eminescu, Alexe Procopovici, Constantin Rădulescu-Motru, Theodor Stefanelli, Gh. Tițeica, Petre Missir, P.P.Negulescu, mareșalul Alexandru Averescu, Sever Zotta ș.a. abordează o paletă foarte variată de probleme: de la viața politică, economică, socială, religioasă până la probleme personale.

Cealaltă personalitate menționată în fond este Șerban Flondor. Unul din fiii lui Iancu Flondor, născut la Storjineț, la 2/14 februarie 1900, absolvă Universitatea din Iași ca inginer agronom (1926), iar în 1929 primește diploma de maestru a „Marii Loje Naționale din România“, pentru ca în 1939 să fie ales deputat pentru ținutul Succava.

Evenimentele din iarna-primăvara anului 1944 îl obligă pe Șerban, ca și pe alte mii de bucovinenci, să ia calea bejeniei, refugiindu-se la Buftea, la proprietatea soției sale Nadejda, născută Știrbei.

Correspondența dintre soți, dintre cei rămași în Bucovina ocupată și cei ce au luat calea refugiului constituie pagini cutremurătoare de jurnal de pribegie pe meleaguri tot românești. Răzbat accentele de regret după locurile natale, părăsite, semnele de întrebare față de viitorul acestei populații nefericite, durerea înăbușită față de statutul lor social și față de indiferența autorităților locale, ostilitatea populației românești de a-i primi în gazdă și mai ales strigătul de disperare pentru asigurarea minimumului de existență cotidian. O pungă de făină și zahăr, o haină uzată, o pătură veche, o pereche de încălțări scâlciate se constituie în tot atâtea

speranțe de satisfacere a unor necesități de sărăcăcioasă existență. Ei bine, din puținul ce-l aveau, această familie și-a ajutat semenii fără nici o șovăire. Un gest de mare noblețe sufletească, neconsumat în nici o istorie completă sau măcar adevărată a unei nații. Ceea ce n-au făcut autoritățile române au făcut-o bucovinenii refugiați, în cel mai frumos sens creștinesc. Poate numai acest capitol din fond, dacă ar fi cercetat cu sufletul, ar putea reconstitui drama unei părți a populației românești supusă unor nedreptăți istorice, care nici astăzi încă nu și-a găsit o rezolvare obiectivă și adevărată.